

1. Алавердов А.Р. Управление персоналом в коммерческом банке. – М.: Соминтек, 1997. – 256 с.
2. Большой экономический словарь / Под ред. А.Н.Азрилияна. – 2-е изд. доп. и перераб. – М.: Институт новой экономики, 1997. – 864 с.
3. Ильенкова С.Д., Кузнецов В.И. Основы менеджмента. – М.: МЭСИ, 1998. – 130с.
4. Лобанова Т.Н. Банки: организация и персонал: Уч.-практ. пособие. – М.: Изд-во «Городец», 2000. – 400 с.
5. Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента: Пер. с англ. – М.: Дело, 1994. – 464 с.
6. О'Шоннеси Дж. Принципы организации управления фирмой. – М.: ООО «МТ Пресс», 2001. – 296 с.
7. Розенберг Д.М. Бизнес и менеджмент. Терминологический словарь. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 464 с.
8. Савченко Г.А. Совершенствование механизма управления банковским персоналом. – Донецк: ИЭП НАН Украины, 1997. – 37с.
9. Санталайнен Т., Воутилейнен Э., Порейне П., Ниссинен Й.Х. Управление по результатам. – М.: Прогресс Универс, 1993. – 214 с.
10. Управление персоналом организации: Учебник / Под ред. А.Я.Кибанова. – 2-е изд., доп. и перераб. – М.: ИНФРА-М, 2001. – 638 с.
11. Управление персоналом: Энциклопедический словарь / Под ред. А.Я.Кибанова. – М.:ИНФРА, 1998. – 453с.
12. Файоль А. Общее и промышленное управление: Пер. с франц. – М.: Контроллинг, 1992. – 154 с.
13. Храмов В.О., Бовтрук А.П. Основы управління персоналом: Навч.-метод. посібник. – К.: МАУП, 2001. – 112 с.
14. Энциклопедичний словник бізнесмена: Менеджмент, маркетинг, інформатика / Під заг. ред. М.І.Молдованова. – К.: Техніка, 1993. – 856 с.

Отримано 18.04.2003

УДК 69. 003

К.А.МАМОНОВ

Харківська державна академія міського господарства

РОЗРОБКА МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Пропонується механізм управління капіталом на будівельних підприємствах, що враховує причинно-наслідкові зв'язки між індикатором розвитку і факторами розміщення та використання капіталу і забезпечує можливість оцінки наслідків відхилень цих факторів і своєчасного застосування заходів щодо їх усунення.

Сучасна економічна політика України спрямована на європейську інтеграцію. Починаючи з 2001 р., в Україні виявляються позитивні зрушення, що свідчать про поступове подолання економічної кризи. У “Концептуальних засадах стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 рр.” відзначалася необхідність сталого розвитку, який може забезпечити щорічні темпи зростання ВВП у півтора-два рази вищі, ніж у країнах ЄС.

Особливості будівельної галузі полягають у тому, що вона завжди реагує на зміни, які відбуваються в економіці країни. В умовах її спаду на підприємствах починаються кризові явища. У першому десятиріччі незалежності України відбулося розбалансування економіки галузі, обумовлене стрімким скороченням державних інвестицій. Відсутність практичного досвіду управління, теоретичних обґрунтувань зв'язків і тенденцій, обумовлених ринковими перетвореннями, і їх наслідків призвела до того, що більшість будівельних підприємств втратили значну частину свого початкового капіталу.

У наявних наукових розробках не вирішені питання причинно-наслідкового зв'язку між тенденціями в розміщенні інвестованого капіталу, його використанні й приростом внаслідок виробничого процесу. Існуюча проблема іммобілізації капіталу в запасах товарно-матеріальних цінностей і дебіторській заборгованості на будівельних підприємствах потребує встановлення зв'язку таких тенденцій. Тому постає необхідність системного обґрунтування розміщення капіталу з орієнтацією на розвиток підприємства.

Дослідження фундаментальних теоретичних праць, а також аналіз руху капіталу на підприємствах дають підставу запропонувати як індикатор розвитку підприємств співвідношення нового й інвестованого

капіталу $\left(\frac{K}{K^i} \right)$. Якщо індикатор перевищує одиницю в декількох су-

міжних періодах, це означає, що підприємство розвивається, у протилежному разі – воно занепадає. У випадку, коли індикатор розвитку дорівнює одиниці, на підприємстві відбувається простий процес відтворення інвестованого капіталу.

При дослідженні факторів, що впливають на тенденції індикатора розвитку, враховано причинно-наслідковий зв'язок нового капіталу з чинниками: відношення витрат інвестованого капіталу на опла-

ту праці й матеріали $\left(\frac{Bon}{B_m} \right)$, показник середньооблікової чисельності

працівників ($\bar{Ч}$), показники питомої ваги витрат на матеріали, оплату

праці, соціальні заходи в інвестованому капіталі $\left(\frac{B_m}{K^i} \right)$, $\left(\frac{Bon}{K^i} \right)$,

$\left(\frac{B_{соц}}{K^i} \right)$, співвідношення власного й позикового капіталу $\left(\frac{BK}{ПК} \right)$ [1].

Виходячи з того, що традиційна практика господарювання харак-

теризується значною іммобілізацією інвестованого капіталу в дебіторській заборгованості й матеріальних запасах, до моделі введено показники, які, на нашу думку, можуть їх оцінити. Вони визначаються як

питома вага дебіторської заборгованості в оборотних активах $\left(\frac{ДЗ}{ОА} \right)$,

рівень дебіторської заборгованості ($Рдз$) та рівень матеріальних запасів ($Рзан$).

Враховуючи, що новий капітал перевищує інвестований за рахунок прибутку, прийнято рішення ввести до моделі співвідношення доходу й витрат $\left(\frac{Д}{В} \right)$.

Використовуючи висновки класичної теорії щодо зв'язку управлінської роботи з витратами капіталу на оборотні й необоротні активи, для розробки багатофакторної економетричної моделі введено співвідношення оборотних і необоротних активів $\left(\frac{ОА}{НА} \right)$ [2, 3].

Вибір найбільш суттєвих факторів здійснювали на підставі кореляційної матриці. Якщо виходити з лінійного зв'язку, то значний вплив на індикатор розвитку справляють: співвідношення доходу й витрат ($R = 0,895$), рівень дебіторської заборгованості ($R = -0,824$), питома вага дебіторської заборгованості в оборотних активах ($R = -0,804$), рівень матеріальних запасів ($R = -0,743$). Проте візуальний аналіз кореляційного поля показав, що між співвідношенням оборотних і необоротних активів та індикатором розвитку зв'язок нелінійний. Щоб не проігнорувати фактори, які мають не дуже високий коефіцієнт кореляції, але можуть виявитись значними при здійсненні сукупного впливу, використовували метод «виключень» [4].

Регресійна модель в остаточному вигляді подана формулою

$$\begin{aligned} \frac{K}{K^i} = & -0,585 + 0,341 \times \frac{Д}{В} + 0,688 \times \frac{ОА}{НА} - 0,064 \times \left(\frac{ОА}{НА} \right)^2 - \\ & - 0,469 \times \frac{ДЗ}{ОА} - 0,571 \times Рзан. \end{aligned} \quad (1)$$

Високий коефіцієнт детермінації (0,88) свідчить про те, що ступінь взаємного впливу незалежних факторів на індикатор розвитку підприємств значний. Статистичні характеристики перевірки адекватності моделі показали, що:

1. Фактичні значення t-розподілу Стюдента перевищують їх критичні значення при рівні значущості 5% . Таким чином, нульова гіпотеза відкидається, а оцінені параметри вважаються статистично значущими.

2. Фактичне значення F-критерію Фішера перевищує критичне значення: $F_{\phi} = 189,93 > F_{0,05;22} = 2,66$.

3. Значення критерію Дарбіна - Уотсона свідчить про відсутність автокореляції залишків: $1,75 < d_{\phi} = 1,99 < 2,25$.

4. Незначне значення критерію Спірмена ($r_s = 0,0966$) дає змогу зробити висновок про гомоскедастичність, а отримане значення t-розподілу Стюдента підтверджує адекватність цього критерію: $t_{\phi} = 0,495 < t_{кр} = 1,706$.

5. Як видно з матриці кореляції, мультиколінеарності між розглянутими чинниками немає, оскільки коефіцієнти парної кореляції незалежних факторів незначні.

Таким чином, виходячи із статистичних характеристик моделі (1), можна стверджувати, що індикатор розвитку в досліджуваному періоді залежав від чотирьох факторів: співвідношення доходу й витрат, співвідношення оборотних і необоротних активів, питомої ваги дебіторської заборгованості в оборотних активах, а також рівня матеріальних запасів.

Дослідження впливу на індикатор розвитку співвідношення оборотних і необоротних активів свідчить, що збільшення частки оборотних активів порівняно з часткою необоротних має межу, за якою відбувається його падіння. Таким чином, виникає необхідність визначення цієї критичної межі.

На першому етапі встановлення критичного значення співвідношення оборотних і необоротних активів ґрунтувалося на візуальному аналізі графіка залежності фактичних значень індикатора розвитку від значень співвідношення оборотних і необоротних активів. Попереднім аналізом було виявлено, що критичне значення цього співвідношення

знаходиться в області від 5,0 до $6,5 \frac{\text{грн.}}{\text{грн.}}$. Але розрив лінії на графіку

свідчить про недостатність фактичної інформації для кінцевого висновку про критичне значення цього співвідношення.

На другому етапі побудовано теоретичну криву на підставі економетричної моделі (1) шляхом підстановки просту співвідношення

оборотних і необоротних активів з кроком $0,1 \frac{\text{грн.}}{\text{грн.}}$ в інтервалі

$5,0-6,5 \frac{\text{грн.}}{\text{грн.}}$. При досягненні співвідношенням значення $5,4 \frac{\text{грн.}}{\text{грн.}}$ тео-

ретична крива має критичну точку, після якої значення індикатора розвитку починає спадати.

На третьому етапі до статистичної інформації були залучені поквартальні дані, на підставі яких розроблено нову модель (2) і побудовано новий графік залежності індикатора розвитку із співвідношенням оборотних і необоротних активів.

У новій моделі параметри зберігають такий же напрямок впливу, що і в моделі (1):

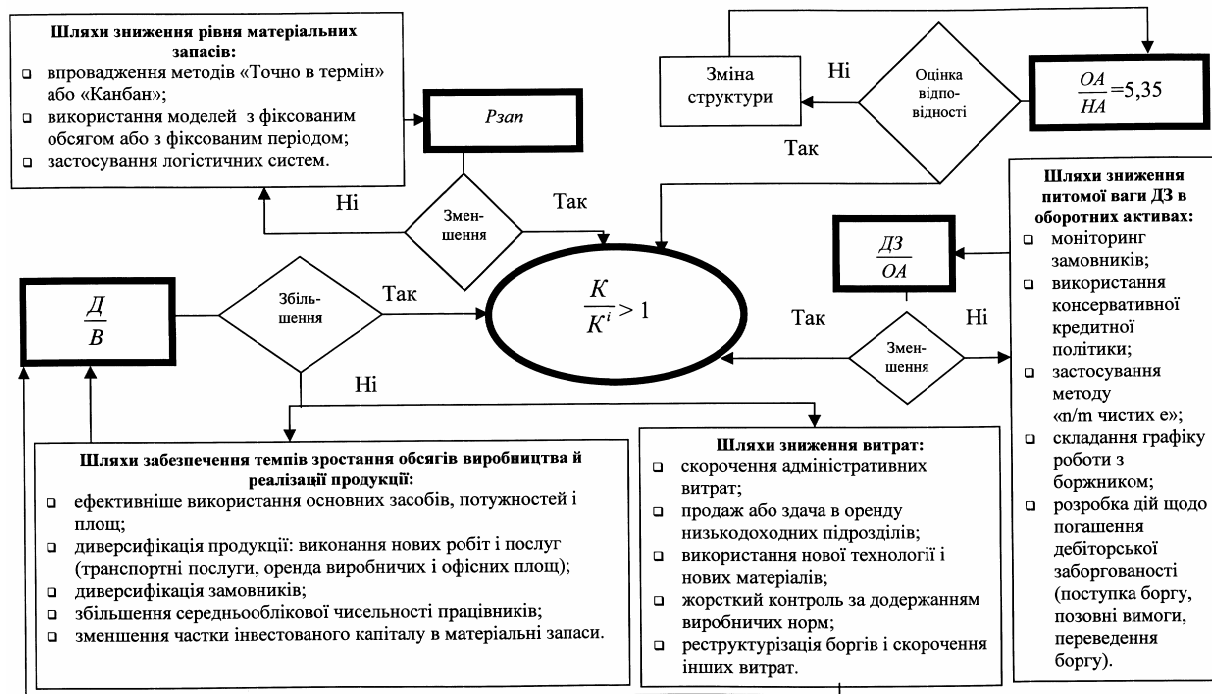
$$\begin{aligned} \frac{K}{K^i} = & -0,984 + 0,481 \times \frac{D}{B} + 0,76 \times \frac{OA}{HA} - 0,071 \times \left(\frac{OA}{HA} \right)^2 - \\ & - 0,456 \times \frac{D3}{OA} - 0,414 \times P_{зан}. \end{aligned} \quad (2)$$

На підставі моделі (2) побудована нова теоретична крива шляхом підстановки приросту співвідношення оборотних і необоротних активів з кроком $0,01 \frac{\text{грн.}}{\text{грн.}}$ в інтервалі $5,17-5,53 \frac{\text{грн.}}{\text{грн.}}$. Точка перегину цієї кривої 5,35.

Таким чином, на всіх досліджуваних підприємствах критичне значення співвідношення оборотних і необоротних активів знаходиться в межах 5,35. Зважаючи на тенденції змін індикатора розвитку навколо критичного значення, управлінські кадри можуть приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо забезпечення оптимальної структури активів.

Економетрична модель (2), що відображає причинно-наслідковий зв'язок між індикатором розвитку й чинниками: співвідношенням доходу й витрат, співвідношенням оборотних і необоротних активів, питомою вагою дебіторської заборгованості в оборотних активах і рівнем матеріальних запасів, дає підставу для розробки механізму управління капіталом (див. рисунок).

Запропонований механізм управління капіталом, що ґрунтується на розробленій економетричній моделі й враховує причинно-наслідковий зв'язок між індикатором розвитку та поданими факторами, забезпечує можливість оцінки наслідків відхилень наведених чинників

Механізм управління капіталом на будівельних підприємствах

і своєчасного вжиття заходів до їх усунення.

1.Мамонов К.А. Особенности движения капитала на предприятиях строительного комплекса // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып. 46. Серия: Экономические науки. – К.: Техніка, 2002. – С.151-154.

2.Маршалл А. Принципы экономической науки. Т.1: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1993. – 416 с.

3.Маршалл А. Принципы экономической науки. Т.3: Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1993. – 352 с.

4.Лук'яненко І.Г., Краснікова Л.І. Економетрика. – К.: Знання, КОО, 1998. – 494 с.

Отримано 29.04.2003

УДК 69.003 : 330.332.5

И.А.ЧИСТЯКОВА

Харьковская государственная академия городского хозяйства

РОЛЬ АМОРТИЗАЦИИ В ПОВЫШЕНИИ НАДЕЖНОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ВОДОПРОВОДНО-КАНАЛИЗАЦИОННОГО ХОЗЯЙСТВА

Рассматриваются новые подходы в предназначении амортизационного фонда. Предлагается начисление амортизации дополнять целевым фондом для финансирования работ, связанных с устранением аварий на водопроводных сетях.

Амортизация как экономическая категория является предметом многих научных исследований. Использование амортизационного фонда существенно влияет на показатели технического состояния основных фондов. Взаимозависимость использования амортизации и состояние основных фондов нашла отражение в работах В.С.Анисимова, З.М.Борисенко, В.П.Гордиенко, Б.М.Джуны, Ю.К.Ключкина, К.Макконнела, Э.С.Нарова, С.П.Николайцева, Л.П.Зими́на, А.А.Филимонова и др.

Практически все перечисленные авторы рассматривают взаимосвязь амортизации и состояния основных фондов в условиях планового и естественного их износа, а также ввода в эксплуатацию и выбытия. Однако реальные показатели движения основных фондов во многом отличаются от взглядов, которые доминируют в научной литературе. В последнее десятилетие в связи с неопределенностью амортизационной политики основные фонды многих отраслей утратили в значительной степени свою пригодность. Особенно в этом плане изменилось состояние основных фондов жилищно-коммунального хозяйства. Эти изменения связаны с высокими темпами их физического износа. Косвенным проявлением чрезмерных темпов износа могут быть показатели количества повреждений на городских коммунальных